

Säästva arengu mõõdikute peeglis

KAIA ORAS

Statistikaameti majandus- ja keskkonnastatistika osakonna juhataja asetäitja

EVELIN ENNO

Statistikaameti majandus- ja keskkonnastatistika osakonna juhtivstatistik

Säästva arengu uued üleilmsed eesmärgid toovad Eestis säästva arengu temaatikasse uusi aspekte. Meil on juba palju tehtud – on ellu kutsutud säästva arengu strateegia, rakendatud valdkondlikud strateegiad ja tegevuskavad ning käivitatud säästva arengu seireprotsess. Artikkel annab ülevaate Eesti säästva arengu riikliku strateegia vaatenurgast olulistest trendidest.

Eesti säästva arengu riiklik strateegia „Säästev Eesti 21” kiideti Riigikogus heaks 2005. aastal ja see määrab kindlaks, mida oleme plaaninud teha, et Eesti areng oleks jätkusuutlik. Strateegia rakendamise kümneaastasel perioodil on märgilised trendid paljudes Eesti säästva arengu valdkondades paranenud ja on jõutud mitme seatud eesmärgini. Paljudes valdkondades ei ole siiski järele jõutud eestlibisevatele Euroopa Liidu edukamatele riikidele.

Teema on maailmas taas aktuaalsem, sest 2015. aastal võttis ÜRO vastu ülemaailmse säästva arengu tegevuskava ja eesmärgid aastaks 2030.

Vastavalt strateegiale „Säästev Eesti 21” (2005) on Eesti jätkusuutlikkuse kriteeriumiks arengu tasakaalustatus: Eesti on jätkusuutlik, kui liikumine toimub nelja põhieesmärgi suunas: heaolu kasv, sidus ühiskond, kultuuriruumi elujõulisus ja ökoloogiline tasakaal.

Eestis on loodud säästva arengu seiremehhanism¹ ja valitud välja mitmekülgne komplekt säästva arengu mõõdikuid (69), mida statistikaamet koostöös Riigikantseleiga uuendab ja avaldab oma veebilehel ja esitab ka temaatilise kogumikuna. Eesti arengu jätkusuutlikkusele nende näitajate põhjal ühest koondhinnangut siiski anda ei saa: säästva arengu näitajaid on palju ning üksikute näitajate suhteline olulisus potentsiaalse koondindeksi koostamisel ei ole määratletud.

Eesti säästva arengu näitajate trendid kajastavad, kuidas strateegiat on ellu rakendatud. Tabel 1 annab ülevaate Eesti säästva arengu eesmärkide suunas liikumist kajastavate näitajate trendidest viimasel kümnendil: 69 näitajast on 42 trendid paranenud, 9 on trendid halvenenud ja 18 trendid on püsinud küllaltki muutumatuna. Eesti säästva arengu eesmärkide seas on paranenud näitajaid enim heaolu kasvu ja sotsiaalse sidususe „sambas”. Paigalseisu ja

¹ Eesti säästva arengu seiremehhanism moodustub Riigikantselei strateegiabüroost, säästva arengu komisjonist ja säästva arengu töörühmast.

Näitaja	Paranevad trendid	Stabiilsed trendid	Halvanevad trendid
Kokku	42	18	9
Heaolu kasv	17	4	3
Sidus ühiskond	7	2	1
Ökoloogiline tasakaal	14	7	4
Kultuuriruumi elujõulisus	4	5	1

TABEL 1. Eesti säästva arengu eesmärkide näitajate positiivsete, muutusteta ja negatiivsete trendide arv, 2004–2014

Allikas: Statistikaamet

seatud sihist eemaldumist on kõige enam ökoloogilise tasakaalu ja kultuuriruumi elujõulisuse valdkondades. Trendide hinnangu põhjal on Eesti olnud üsna edukas: ligi kaks kolmandikku näitajatest on positiivse suundumusega.

Kuigi mõõdame Eesti säästva arengu strateegia eesmärkide suunas liikumist, on loomulik, et võrdleme endid ka teiste riikidega. Kuigi palju trende on positiivsed, ei saa jätta tähelepanuta, et peaaegu poolte näitajate puhul oleme endiselt allpool ELi keskmist taset. Allolev tabel 2 näitab valdkonniti, millised on Eesti positsioonid võrreldes Euroopa Liidu riikidega. Ka heaolu kasvu valdkonnas, milles on olnud palju paranemisi, oleme siiski rohkem kui poolte näitajatega allpool Euroopa Liidu keskmist. Oleme koos mitmete Kesk- ja Ida-Euroopa riikidega ajalooliselt väljakujunenud madalamal positsioonil just heaolu, aga ka sotsiaalse sidususe valdkonnas – edust hoolimata on nende näitajate puhul olnud raske saavutada paremaid

positsioone. Samas on Eesti riigirahanduse jätkusuutlikkuse näitajad ELis heal tasemel ilmselt konservatiivse eelarvepoliitika tõttu. Mitmed näitajad on Eestis aga juba traditsiooniliselt Euroopa Liidu keskmisest kõrgemal tasemel (näiteks enamik haridusvaldkonna näitajaid).

Säästva arengu nelja põhieesmärgi – heaolu kasvu, sidusa ühiskonna, kultuuriruumi elujõulisuse ja ökoloogilise tasakaalu – suunas liikumist seiratakse asjakohaste alaeesmärkide ja neile vastavate näitajate kaudu, mida on kujutatud joonisel 1.

Alljärgnevalt on toodud detailsem sissevaade nii näitajate trendidesse kui ka ELi võrdlustesse säästva arengu eesmärkide kaupa. Alljärgnevas tekstis ja tabelites ei ole ülevaatlikkust silmas pidades käsitletud kõiki mõõdikuid.

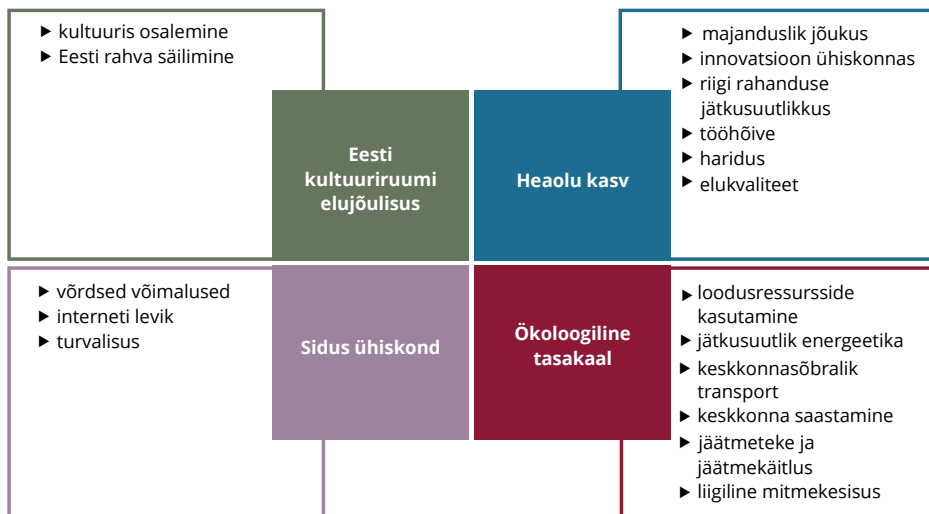
EESTI KULTUURIRUUM EI PÜSI ILMA KULTUURIKANDJATETA. Eesti kultuuriruumi elujõulisuse säilitamine on

Näitaja	Paranevad trendid	Stabiilsed trendid	Halvanevad trendid
Kokku	19	11	29
Heaolu kasv	9	2	13
Sidus ühiskond	3	3	3
Ökoloogiline tasakaal	5	6	10
Kultuuriruumi elujõulisus	2	–	3

TABEL 2. Eesti positsioon võrreldes ELi keskmisega, säästva arengu põhieesmärkide näitajate põhjal^{*,**}

Märkused. * Viimase võimaliku aasta põhjal. ** Kõikidel näitajatel ei ole rahvusvahelist võrdlust, mistõttu liidetavate summa ei võrdu näitajate koguarvuga.

Allikas: Statistikaamet

JOONIS 1. Eesti säästva arengu strateegia eesmärgid ja alaeesmärgid

Allikas: Autorid „Säästev Eesti 21“ (2005) põhjal

üks säästva arengu neljast põhieesmärgist. Kultuuriruumi käsitletakse enamasti kitsamalt – rahvakultuuri ja loometegevuse võtmes. Eesti säästva arengu riikliku strateegia kohaselt on Eesti kultuuriruumi mõiste laiem – see on eesti traditsioonil ja keelel põhinev ühiskonnaelu korraldus. Tabel 3 toob välja kuuriruumi elujõulisuse valitud näitajate trendi hinnangud ning rahvusvahelise võrdluse olemasolul ka Eesti positsiooni Euroopa Liidu keskmisega võrreldes.

Kultuuriruumi püsimise eeltingimus on kultuurikandjate – ennast eestlasena määratlevate ja eesti keeles kõnelevate inimeste – arvukuse säilimine. Kultuurikandjate hulk on mitme näitaja alusel vähenemas, mis võib seada piiri Eesti kultuuriruumi elujõulisusele. Rahva taastootmisvõimet ja selle kaudu ka kultuurikandjate arvukust iseloomustavad loomulik iive ning summaarne sündimuskordaja. Nende näitajate trendid (joonis 2) viitavad sellele, et oleme seatud eesmärkidest – saavutada rahvastiku püsijäämiseks vajalik positiivne iive ning summaarse sündimuskordaja väärtus 2,1 – pigem kaugenemas. Alates 1990. aastate algusest on iive Eestis olnud negatiivne, erandiks oli vaid 2010. aasta, mil sündis 35

inimest rohkem kui suri ja naise kohta oli keskmiselt 1,72 last. Ka 2014. aastal näitasid mõlema näitaja trendid jätkuvalt negatiivset suunda.

Vastukaaluks negatiivsetele rahvastiku trendidele näeme kultuuriruumi kestlikkuse juures ka mitmeid positiivseid ilminguid. Oluliste näitajate, kultuuri-asutuste külastatavus ja kultuuri tööhõive trendid on pärast majanduslanguse aastaid taas tõusmas. Kultuuritarbimine on järele jõudmas majandusbuumieelsele aastatele ning kultuurivaldkonnas hõivatute arv oli 2013. aastal viimase kümne aasta suurim. Positiivset arengut näitab loomemajanduse tegevusalade toodang. Siiski võib kultuurivaldkonna hõives 2014. aastal täheldada mõningast langust. Vältitavad surmad² on aga vähenenud 1766-lt 2004. aastal 936-le 2014. aastal.

HEAOLU NÄITAJATE MADAL POSITSIOON ESITAB JÄTKUVALT VÄLJAKUTSEID. Eesti säästva arengu riiklikus strateegias on heaolu käsitlet lai:

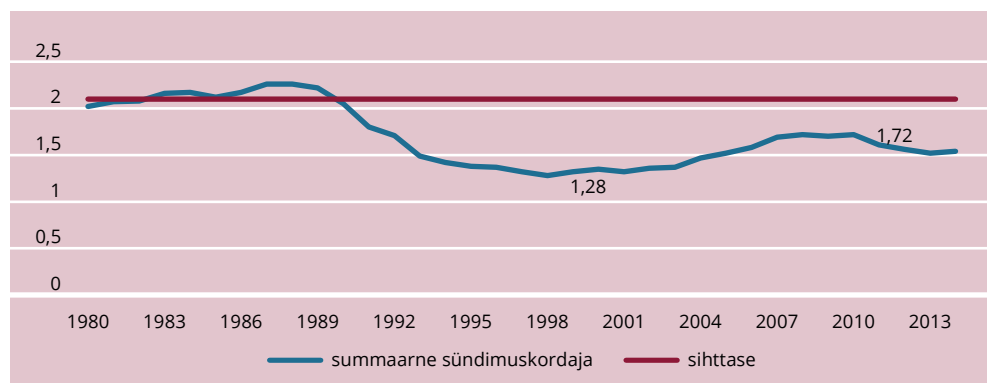
² Vältitavad surmad on surmad, mis on põhjustatud õnnetusjuhtumite, mürgistuste ja traumade tagajärjel.

Alameesmärk	Näitaja	Trendihinnang	Võrdlus EL keskmisega	
			2004	viimati
Eesti rahva säilimine	Summaarne sündimuskordaja	↔		
	Loomuliku iibe kordaja	↔		
	Välditavad surmad	↓		
Kultuuris osalemine	Kultuuriasutustes käimine	↔	–	
	Loomemajanduse tegevusalade toodang	↑	–	–

TABEL 3. Eesti kultuuriruumi elujõulisuse valitud näitajate trendid ning positsioon ELi keskmisega võrreldes

Märkused, roheline – paranenud positsioon, kollane – muutumatu positsioon, punane – halvenenud positsioon. Noole suund peegeldab trendi, noole värv peegeldab hinnangut trendi suunale.

Allikas: Statistikaamet

JOONIS 2. Summaarne sündimuskordaja 1980–2014

Allikas: Statistikaamet

kontseptsioon kaasab inimeste materiaalsete, sotsiaalsete ja kultuuriliste vajaduste rahuldatus, tagades seeläbi eneseteostuse võimalused kõigile. Heaolu kasv on eelduseks teiste eesmärkide saavutamisele. Heaolu kasvu näitajate trendid on paljus positiivsed. Majanduse jätkusuutlikkuse seisukohalt oluliste näitajate areng on olnud tõusva trendiga: näiteks on SKP elaniku kohta ja tootlikkus töötatud tunni kohta võrreldes 2004. aastaga kahekordistunud, välismaiste otseinvesteeringute osatähtsuse tõus SKPs näitab, et Eesti on väliskapitalile atraktiivsem. Otsesed välisinvesteeringud aitavad kaasa riigi majanduslikule arengule, tuues

sihtriiki lisaressursse uute tehnoloogiate, kvaliteetse tööjõu ja lisakapitalina ning aitavad luua uusi töökohti.

Riiklikule edule heidab tumedama varju Eesti väga tagasihoidlik asukoht võrreldes Euroopa Liidu keskmisega. Tabel 4 toob piltlikult välja, et oleme allpool ELi keskmist isegi jõudsalt paranenud näitajate osas nagu SKP elaniku kohta, tootlikkus töötatud tunni kohta, teadus- ja arendustegevuse kulutuste osatähtsus, kõrgtehnoloogiliste toodete eksport ning keskkõrg- ja kõrgtehnoloogilise tööstuse hõive. Siiski eristub Eesti Euroopa Liidu riikidest positiivse poole pealt just riigirahanduse näitajate hea seisu tõttu:

Alameesmärk	Näitaja	Trendihinnang	Võrdlus EL keskmisega	
			2004	viimati
Majanduslik jõukus	Sisemajanduse koguprodukt elaniku kohta	↑		
	Tootlikkus	↑		
Riigi rahanduse jätkusuutlikkus	Valitsemissektori eelarve üle- ja puudujääk	↔		
	Vanadussõltuvusmäär	↑		
Majanduse jätkusuutlikkus	Eesti koguvälisvõlg	↔		
Tööhõive	Tööhõive määr	↑		
Haridus	Kõrgharitute osakaal	↑		
Innovatsioon ühiskonnas	Kulud teadus- ja arendustegevusele	↑		
Elukvaliteet	Oodatav eluiga	↑		
	Tervena elatud aastad	↑		

TABEL 4. Heaolu kasvu valitud näitajate trendid ning positsioon ELi keskmisega võrreldes

Märkused. roheline – paranenud positsioon, kollane – muutumatu positsioon, punane – halvenenud positsioon. Noole suund peegeldab trendi, noole värv peegeldab hinnangut trendi suunale.

Allikas: Statistikaamet

valitsemissektori võla, eelarve defitsiidi ja koguvälisvõla tasemega on Eesti Euroopa Liidu riikide seas esirinnas.

Eesti tööhõive ja hariduse näitajad on paremad kui ELis keskmiselt, kusjuures vahe keskmisega on suurenenud Eesti kasuks. Kui tööhõive suurenemise võib ühelt poolt panna majanduskasvu, teisalt aga rahvaarvu kahanemise, vanuserühmade ebaühtlase suuruse, aga ka järk-järgult tõusva pensioniea arvele, siis haridusnäitajad on Eestis olnud juba ajalooliselt kõrged. Kõrg- ja keskkõrgtehnoloogilises töötlevas tööstuses ei ole hõive Eestis siiski kasvanud. Kiire tehnoloogiline areng on heaolu edasise kasvu üheks eelduseks. Eesti säästva arengu riiklik strateegia peab oluliseks rakendamismeetmeks investeeringukeskselt majanduselt innovatsioonikesksele majandusele üleminekut. Madaltehnoloogiliste toodete ja teenuste arvelt peaks suurenema just kõrg- ja keskkõrgtehnoloogiliste toodete tootmine. Eeldatavalt looks selline uuenduslik ettevõtlus kõrgemat lisandväärtust, rakendaks

tootmisel ja teenuste osutamisel teadmisi, uusi tehnoloogiaid ja professionaalset disaini. Eestis on seatud eesmärk jõuda aastaks 2020 teadus- ja arendustegevuse kulutustes 3 protsenti osatähtsuseni SKPs ning kõrg- ja keskkõrgtehnoloogilises tööstuses 9protsendilise osatähtsuseni koguhõives. Praegust seisu vaadates on mõlema näitaja väärtused (1,74% ja 4,1% vastavalt) veel eesmärkidest kaugel. Riigi majanduse innovaatsilisust ja tööjõu kvalifikatsiooni iseloomustab kaudselt ka tööjõu tootlikkus. Suurem tootlikkus on ka üks heaolu kasvu valdkonna alameesmärgi mõõdikuid.

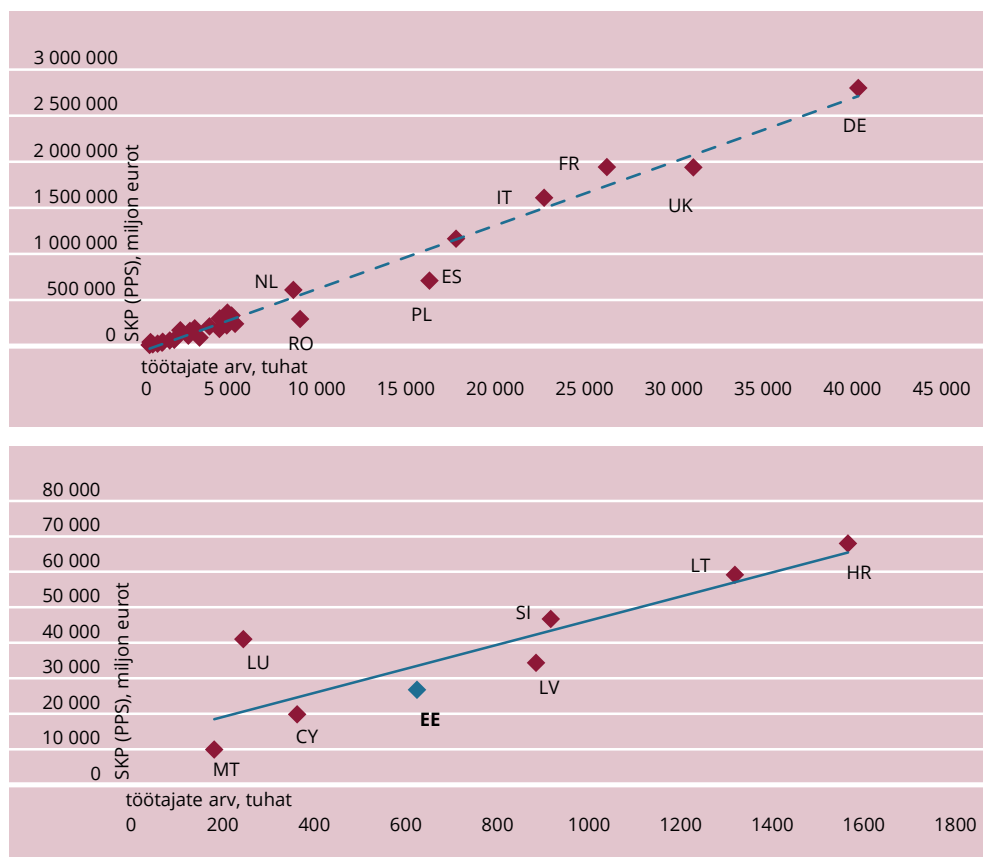
Tööjõu tootlikkus (tunni kohta) on Eestis viimasel kümnendil kahekor- distunud. Konkurentsivõime kavas „Eesti 2020” on püstitatud 2020. aastaks eesmärk saavutada Eestis tootlikkuse tase, mis oleks vähemalt 80 protsenti ELi keskmisest. Kuigi tööjõu tootlikkus on järjepidevalt kasvanud, oli näiteks 2013. aastal tootlikkus töötaja kohta Eestis 71 protsenti ELi keskmisest. Joonisel 3

kuvatud hajuvusdiagrammil, mille telgedeks on töötajate arv ja sisemajanduse kogutoodang, näeme, et riigid paiknevad vastavalt tootlikkusele kas ülal- või allpool regressioonisirget. Eesti on koos Läti, Rumeenia, Poola ja Hispaaniaga nende riikide hulgas, kellel kulub ühe SKP ühiku tootmiseks rohkem tööjõudu, st nad paiknevad regressioonisirgest allpool. Tootlikkus töötaja kohta on aga suurim Luksemburgis.

Kuigi trendid on heaolu eesmärgi valdkonnas küllaltki ilusad, on siiski näitajaid, mis on negatiivse suundumusega, näiteks vanadussõltuvusmäär, mille trend on jätkuvalt halvenemas. Trend osutab sellele, et pensioniealiste osatähtsus suureneb,

samal ajal kui tööealiste inimeste osatähtsus elanikkonnas väheneb. Tasakaalu säilitamine töö- ja pensioniealise elanikkonna vahel võib kujuneda riigi rahanduse jätkusuutlikkuse üheks väljakutseks rahvastiku vananemise, sündimuse vähenemise ning väljarände tingimustes. Euroopa Liidu riikide seas paistab Eesti välja aga sellega, et vanadussõltuvusmäär kasvab siin praegu kiiremini kui ülejäänud ELis.

Elukvaliteedi kasv on oluline heaolu kasvu saavutamise tingimus. Eesti on kõikide elukvaliteedi näitajate poolest ELi riikide võrdluses siiski viimase kümne seas, kusjuures näitajate erinevus meeste ja naiste vahel on suur. Näiteks oodatava

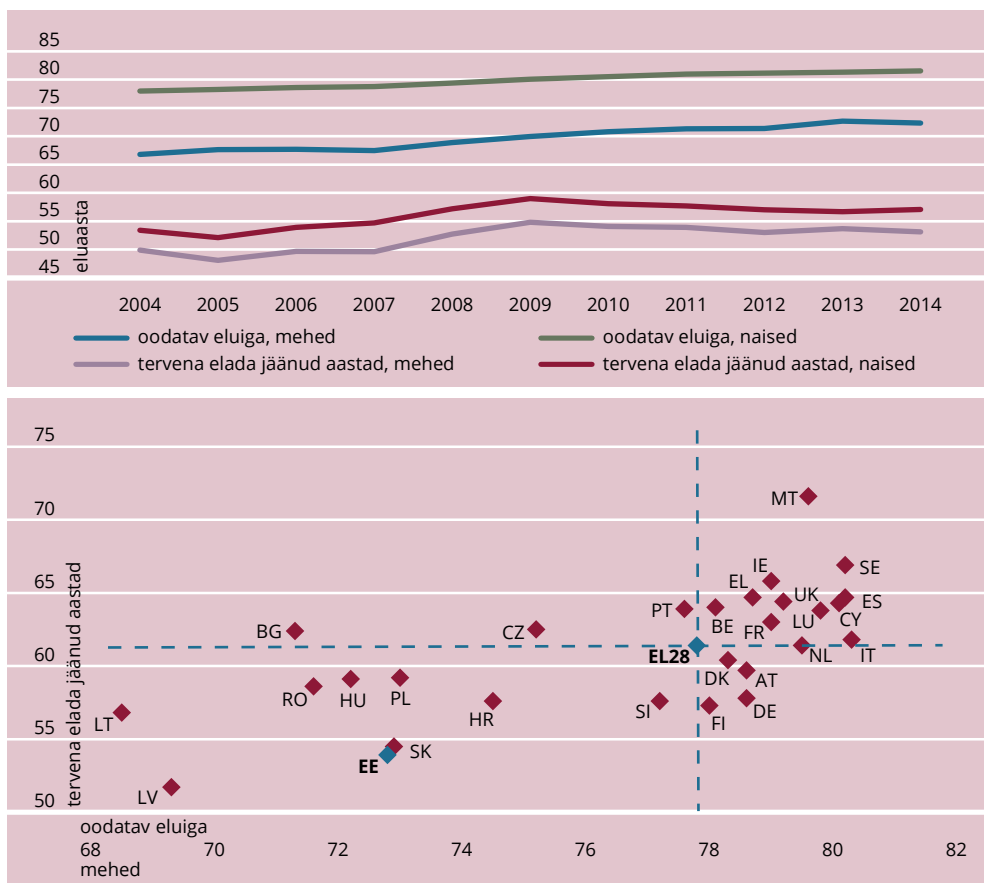
Joonis 3. SKP ostujõupariteetides ja töötajate arv, 2014

Allikas: Eurostat

eluea pikkus erineb meestel ja naistel drastiliselt: Eesti naiste eeldatav eluiga sünnimomendil oli 2014. aastal 9,2 aastat pikem kui meestel – see vahe oli ELi suurim. Oodatava eluea sees saab eristada tervena elatud ehk tegevuspiiranguteta eluaastaid. Siingi eristuvad Eesti mehed naistest: meeste piirangutevaba elu on keskmiselt neli aastat lühem kui naistel. Joonis 4 näitab, et nii oodatav eluiga kui tervena elada jäänud aastad on kümne aasta jooksul kasvanud. Ka Eurostati 2013. aasta andmetel põhinev hajuvusdiagramm näitab, et meeste oodatava eluea ja tervena elada jäänud aastate põhjal paikneb Eesti näiteks koos Slovakkia, Rumeenia, Läti ja

Leeduga ühes grupis – ehk neis riikides on mõlemad näitajad Euroopa Liidu keskmisest palju madalamad. Parimad riigid antud näitajate põhjal paiknevad graafikul parempoolses ülemises segmendis, näiteks Malta, Hispaania ja Rootsi. Oluline on seegi, et Eesti asukoht ei ole möödunud kümnendil võrreldes Euroopa Liidu keskmisega oluliselt muutunud.

PALJUDE SIDUSÜHISKONNA NÄITAJATE VALGUSES ON ÜHISKOND MUUTUNUD TERVIKLIKUMAKS. Eesti kultuuriruumi püsijäämine ja heaolu saavutamine on Eesti säästva arengu riikliku strateegia kohaselt võimalik

JOONIS 4. Oodatav eluiga ja tervena elada jäänud aastad, 2004–2014

Allikas: Statistikaamet, Eurostat

siis, kui neist eesmärkidest tulenevatest hüvedest saab osa valdav osa elanikkonnast ning nende hüvede loomisel osalevad kõik ühiskonnaliikmed jõukohasel viisil. Ühiskonna suurem sidusus on üheks arengu jätkusuutlikkuse keskseks eesmärgiks.

Eesti ühiskonna sidususe näitajate trendid on suures osas paranenud. Tabel 5 pakub neist valiku: pikaajaliste töötute ning nende noorte, kes ei õpi ega tööta (NEET-noored) osatähtsus on vähenenud, andes tunnistust sellest, et elanikkond on võimaluste kasutamisel muutunud

Alameesmärk	Näitaja	Trendihinnang	Võrdlus EL keskmisega	
			2004	viimati
Võrdsed võimalused	Pikaajaline töötus	↓		
	Vaesuses või tõrjutuses elavate inimeste osakaal	↑	–	
	NEET noorte osakaal	↓		
Turvalisus	Ründe tagajärjel hukkunud	↓		
Interneti levik	Interneti kasutamise määr	↑	–	

TABEL 5. Sidusa ühiskonna valitud näitajate trendid ning positsioon ELi keskmisega võrreldes
Märkused. roheline – paranenud positsioon, kollane – muutumatu positsioon, punane – halvenenud positsioon. Noole suund peegeldab trendi, noole värv peegeldab hinnangut trendi suunale.

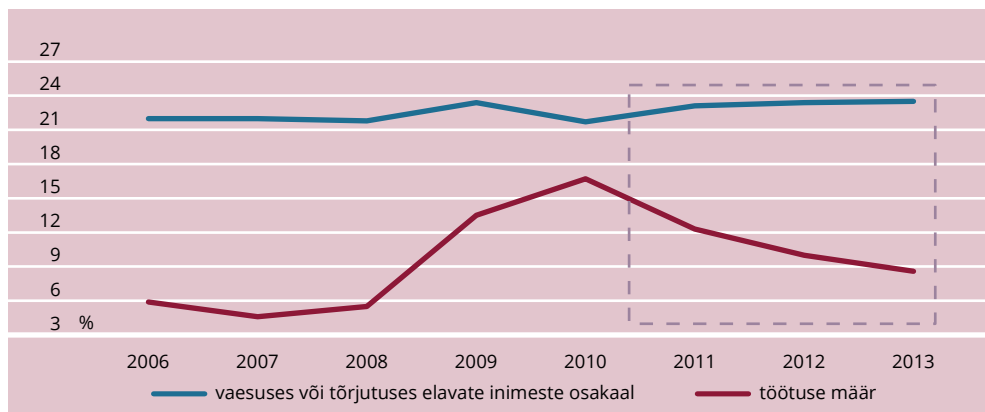
Allikas: Statistikaamet

mõnevõrra võrdsemaks. Ka on nende näitajate osas paranenud Eesti positsioon rahvusvahelises võrdluses: oleme jõudnud paremate sekka.

Teisalt on suhteliselt madalama sidususe üheks tunnuseks aga võrreldes teiste ELi riikidega üsna madal turvalisus, mida peegeldab ilmekalt ELi võrdluses pikaajaliselt kõrge kuritegevuse tase.

Siiski saab väita, et turvalisuse taseme mõningast langust näitab rünnete tagajärjel hukkunute arvu aasta aastane vähenemine.

Kuigi töötuse määr väheneb, ei ole vaesuses või tõrjutuses elavate inimeste osakaal langenud. Joonisel 5 on näha, et alates 2010. aastast suureneb vastuolu (vt hall ruut) töötuse määra vähenemise ja

JOONIS 5. Töötuse määr ja vaesus või tõrjutuses elavate inimeste osakaal, 2005–2013

Allikas: Statistikaamet, Eurostat

vaesuses või tõrjutuses elavate inimeste osatähtsuse kasvu vahel. Põhiosas on see trend tingitud vanemaealiste (vähemalt 65aastased) olukorrast, kelle sissetulekuallikaks on valdavalt vanaduspension. Samas ei pruugi ka hõivatute sissetulek olla küllaldane selleks, et vältida vaesusesse või tõrjutusse langemist.

MINEVIKUPÄRANDI PLUSSID JA MIINUSED ÖKOLOOGILISE TASAKAALU VALDKONNAS. Ökoloogilise tasakaalu säilitamispüüd on Eesti säästva arengu riikliku strateegia ja sestap ka Eesti jätkusuutlikkuse keskne tingimus.

Tabel 6 toob välja suhteliselt vastuolulise pildi ökoloogilise tasakaalu valitud näitajate trendidest ning Eesti positsioonist ELi keskmisega võrreldes. Kuigi teame, et Eesti on looduslikult mitmekesine ja püüdlük taastuvenergia kasutuselevõtja, on Eesti ELi riikide suhteliste näitajate põhjal suurte saastajate hulgas. Ökoloogilise tasakaalu säilitamise oluliseks osaks on keskkonna saastamise vähendamine, mis kätkeb

endas õhukvaliteedi parandamist, sh kasvuhoonegaaside emissioonide vähendamist, vee ökosüsteemide loodusliku tasakaalu hoidmist ning tasakaalustatud jäätmemajandust. Osa keskkonna saastamist iseloomustavaid näitajaid suundub siiski paremuse poole: vähenevad fosfori ja lämmastiku heitkogused, uute autode tekitatud CO₂ tase, peenosakeste kontsentratsioon välisõhus ja jäätmete ladestamine. Suurenenud on nende majapidamiste osatähtsus, kelle heitvesi puhastatakse ühisveevärgis, samuti jäätmete taaskasutus, pinnavee seisundi näitaja on aga püsinud pigem stabiilsena. Jäätmeteke aga näitab pärast vahepealset langust taas tõusvat trendi.

Ökoloogilise tasakaalu säilitamine eeldab ka bioloogilise mitmekesisuse ja loodusmaastike kaitset. Säästva arengu üheks põhimõtteks on majandustegevuse ja keskkonnakaitse ühitamine parimal viisil. Selle printsiibi rakendamise positiivseks näiteks Eestis on see, et poollooduslike liigirikaste koosluste hooldamine (sh nende kasutamine karjatamiseks) on kasvanud

Alameesmärk	Näitaja	Trendihinnang	Võrdlus EL keskmisega	
			2004	viimati
Jätkusuutlik energeetika	Taastuvatest allikatest toodetud energia tarbimine	↑		
	Taastuvatest allikatest toodetud elekter	↑		
Keskkonnasõbralik transport	Uute sõiduautode CO ₂ tase	↑		
Loodusressurside kasutamine	Kodumaine materjalitootlikkus	↔		
Liigiline mitmekesisus	Hooldatud poollooduslikud kooslused	↑	-	-
Keskkonna saastamine	Kasvuhoonegaaside emissioon	↑		
Jäätmeteke ja jäätmekäitlus	Jäätmeteke	↑		
	Jäätmete ladestamine	↑		

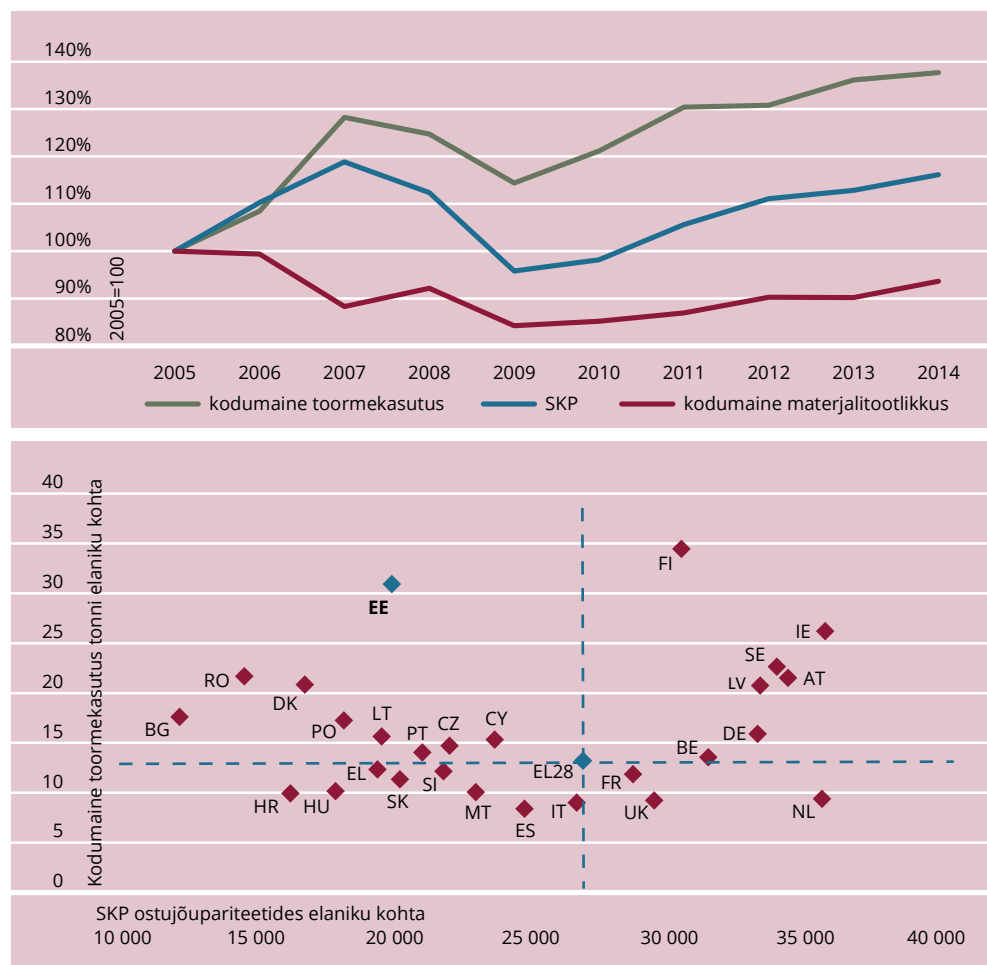
TABEL 6. Ökoloogilise tasakaalu valitud näitajate trendid ning positsioon ELi keskmisega võrreldes. Märksused: roheline – paranenud positsioon, kollane – muutumatu positsioon, punane – halvenenud positsioon. Noole suund peegeldab trendi, noole värv peegeldab hinnangut trendi suunale.

Allikas: Statistikaamet

kümne aasta lõikes. Kuigi ka kaitstavate loodusobjektide pindala on suurenenud võrreldes kümnenditaguse ajaga.

Ökoloogilise tasakaalu säilitamise eelduseks on veel ka konkurentsivõimelise ja ökoloogiliselt tasakaalustatud energiatootmise väljaarendamine, mis eeldab taastuvate energiaallikate laialdast kasutamist. Eestis on taastuvenergia osakaal energia tarbimises ja ka elektrienergia tootmises suurem kui enamikus Euroopa Liidu riikides. Paljus on see edu saavutatud viimase kümne aastaga: kui 2004. aastal oli taastuvenergiast toodetud

elektri osatähtsus elektri kogutarbimises tühine (0,6%), siis nüüd on näitaja väärtus 15,4 protsenti. Ka taastuvenergia osatähtsus energia lõpptarbimises on kasvanud. Taastuvatest energiaallikatest kasutatakse Eestis enim puiduhaket ja -jätmeid. Negatiivne on aga see, et Eesti majanduse energiamahukus on üks suurimatest Euroopa Liidus. Eestis kulub 1000 euro SKP tootmiseks energiat öliekvivalentides keskmiselt 500 kg, mis on ligi 3,6 korda rohkem kui ELi keskmine. Kuigi Eesti põlevkivienergeetika on energiamahukas, tagab see kodumaine ressurss Eestile

JOONIS 6. Kodumaine materjalitootlikkus, 2005–2014*

Märkus. * Kodumaine toormekasutus ja kodumaine materjalitootlikkus 2013. ja 2014. aasta kohta on Eurostati hinnangud.

Allikas: Statistikaamet, Eurostat

kõrgeima energiasõltumatuse ELis, mis näitab, et Eesti sõltuvus imporditavast energiast on väike.

Alloleval joonisel 6 on kuvatud kõrvuti kodumaise toormekasutuse, SKP ja materjalitootlikkuse trendid. Kui eelmise kümnendi keskel tingis materjalitootlikkuse kasvu nii SKP kasv kui ka suhteliselt vähem suurenenud toormekasutus, siis hilisematel aastatel on suurem ressursikasutus ja väiksem majanduskasv viinud Eesti väiksemale materjalitootlikkusele. Ühe kilogrammi kasutatud ressursi kohta luuakse Eestis ligikaudu 0,5 eurot SKPd.

Alloleval hajuvusdiagrammil, kus ühel teljel on kodumaine toormekasutus elaniku kohta ja teisel teljel SKP, näeme, et Eesti paikneb nende riikide hulgas, kellele on iseloomulik nii suurem materjali tarbimine elaniku kohta kui ka madalam SKP. Hajuvusdiagrammil on näha, et Eesti on Euroopa Liidus üks suuremaid ressursikasutajaid. Suurem ressursikasutus on vaid Soomel, kuid neil on samas ka SKP väärtus kõrgem.

UUED GLOBAALSED ARENGUD: ÜLEMAAILMSED SÄÄSTVA ARENGU EESMÄRGID JÄRGMISEKS 15 AASTAKS. 2015. aasta septembris kiitsid maailma riigipead ja valitsusjuhid ÜRO tippkohtumisel heaks üleilmse

deklaratsiooni „Muudame maailma: säästva arengu tegevuskava aastaks 2030“, mis sisaldab 17 säästva arengu eesmärki, 169 alaeesmärki ning suunised nende elluviimiseks. Tegevuskava läbivad mõtted on vaesuse kaotamine, väärkuse ja hea elukvaliteedi tagamine looduskeskkonda säästes. Uued säästva arengu eesmärgid kehtivad kõikidele riikidele, nõudes nii valitsuste kui ka valitsusväliste organisatsioonide panust. Tegevuskavas aastani 2030 püstitatud eemärke täpsustatakse partnerluse korras. Riiklike statistikaametite roll on mõõdikute seire.

Uued säästva arengu eesmärgid toovad ka Eestis säästva arengu temaatikasse uusi aspekte. Palju on Eestis juba tehtud nii säästva arengu strateegia ellukutsumise, aga ka valdkondlike strateegiate ja tegevuskavade rakendamise ning säästva arengu seireprotsessi käivitamise kaudu. Eesti säästva arengu riikliku strateegia vaatenurgast olulistest trendidest Eestis annab ülevaate ka antud artikkel.

Statistikaamet panustab koostöös Riigikantselei strateegia büroo ja ministeeriumite vahelise säästva arengu töörühmaga jätkuvalt seiremehhanismi kaudu selleks, et tagada säästva arengu valdkonna trendide jälgimine ja analüüs riigi sees.

KASUTATUD KIRJANDUS

Eurostat. (2015). – <http://ec.europa.eu/eurostat>

Statistikaamet. (2015). – <http://www.stat.ee/>

SÄÄSTEV EESTI 21. (2005). – <https://www.riigiteataja.ee/akt/940717>